

Oponentský posudek habilitační práce

Název práce: *Československo a Svatý stolec 11/21 Krize s Římem - fenomén státní tradice? československá problematika let 1919-1928 v materiálech Kongregace pro mimořádné církevní záležitosti; Československo a Svatý stolec 11/22 Kongregace pro mimořádné církevní záležitosti (1926-1927).*

Autor: *ThDr. et Mgr. Pavel Helan, Th.D.*

Bývá zcela běžnou věcí, že jsou jako habilitační práce předkládány k posouzení již vydané knihy, k čemuž dochází také v tomto případě, kdy se jedná o dvě publikace z let 2021 a 2022, navazující na další již vydané práce z minulých let, tvořící obsahově jeden celek. Přesněji řečeno se jedná o knihu *Československo a Svatý stolec 11/2.1* s podtitulem *Krize s Římem - fenomén státní tradice? Československá problematika 1919-1928 v materiálech Kongregace pro mimořádné církevní záležitosti* (2022), která svým odborným textem zastřešuje či korunuje ediční práce (samostatné z roku 2021, či týmové z předchozích let). Odborný text i samotná edice (výběrová, ale velmi rozsáhlá!) stojí zejména na dlouholetém archivním výzkumu, který byl umožněn jednak díky úspěšnému získávání grantů, ale také díky zpřístupnění vatikánských archivů zejména z období pontifikátu papeže Pia XI. Právě prozkoumané materiály Kongregace pro mimořádné církevní záležitosti tvoří kostru, na které je celé dílo vystavěno. Je třeba v první řadě říci, že autor v celé své práci zkoumané materiály přestavuje v živé diskusi jednak s výsledky předcházejících výzkumů, tak i s dalšími domácími a zahraničními prameny. Přestože by se dalo říci, že jsou pojednána v rozsáhlých kapitolách především dvě témata, resp. diplomatické krize, a to krize v době po založení Církve československé a po zavedení Husova dne v roce 1925, autor představuje také další témata, která se nějakým způsobem týkala jednání výše zmíněné kongregace a

zároveň Československa. Tudíž je možné se dočíst také o jednáních týkajících se Království Srbů, Chorvatů a Slovinců (v samostatné kapitole), Maďarska, liturgického jazyka, jmenování českých, moravských a slovenských biskupů, pravoslavní v Československu a Československé církve. Je třeba zmínit, že velmi detailně, měsíc po měsíci, je zpracováno především období jednání z let 1924-1928, tj. od počátku příprav zavedení památného Jana Husa, až do vydání modu vivendi. Jen tato část (5 kapitol, cca dvě stě stran textu) by vydala za normálních okolností za habilitační práci.

Autorovi se podařilo přestavit činnost Kongregace pro mimořádné církevní záležitosti nejen v „československém“ kontextu, ale podává prostřednictvím popisů jednotlivých jednání širší obraz o vatikánské diplomacii jako takové v meziválečném období, která musela brát - a brala - v úvahu širší kontext celosvětového dění.

Je možné se ztotožnit s tvrzením autora, že předložený text přibližuje dosud nepublikované souvislosti a detaily diplomatických jednání. Autorovi se podařilo předložit odpovědi na otázky, kdo byl pro vatikánské představitele partnerem, s nímž jednali. Především se podařilo podrobně ukázat roli Kongregace pro mimořádné církevní záležitosti ve všech jednáních od roku 1919 až po uzavření modu vivendi s meziválečným Československem v roce 1928. Především bych chtěl vyzdvihnout přiblížení osobnostních profilů, rolí a konkrétních diplomatických postupů papežských diplomatů Marmaggiho, Ciriaciho, Araty a Rittera, státního sekretáře Gasparriho, ministra zahraniční Beneše a (i když v menší míře) prezidenta Masaryka. Text je také zajímavou sondou do vnitropolitického dění v Československu, když ukazuje roli jak jednotlivých osobností veřejného života, tak i politických stran a role tvůrců veřejného mínění, resp. tisku. Je především také ukázkou náročnosti a křehkosti diplomatických vztahů, do nichž se nejednou promítly také povahy jednotlivých aktérů - což autor ukázal především na příkladech samostatných jednání Araty a Beneše.

Předložené knihy - monografii (2022) a edici (2021) - je třeba brát jako celek, se samozřejmým přihlédnutím k dřívějším edicím dokumentů (zejména z roku 2013). Již samotná ediční práce autora je nesmírně přínosná - průvodce v něm dělá čtenáři robustně stavěný poznámkový aparát. Což ostatně platí i pro monografii, která je autorsky zralým textem, kterým nemůže opominout nikdo, kdo se bude v budoucnu tématem zabývat. Pokud by snad někdo kriticky vnímal určitou suchopárnost textu, je třeba na obranu autora podotknout, že se mu právě naopak podařilo do velmi rozvláčných a často monotónních diplomatických jednání vdechnout život.

Na závěr svého posudku bych chtěl konstatovat, že kniha předložená jako habilitační práce spolu s edicí dokumentů je vysoce kvalitním odborným textem, který zaplnil existující mezeru v české církevní historiografii a zároveň významným způsobem posunul poznání především vztahu církve a státu ve dvacátých letech minulého století. Jako oponent **doporučuji pokračovat** v řízení pro jmenování ThDr. Pavla Helana, Th.D., docentem pro obor Teologie.

V Českých Budějovicích 12. ledna 2024